

zagadnień marketingu, zwłaszcza praktycznych umiejętności jego stosowania, a także pozycji marketingu w przedsiębiorstwie. Występują przy tym tendencje do coraz większego rozwarstwiania się pod tym względem przedsiębiorstw przemysłu spożywczego poszczególnych branż. Opakowania spełniają ważne funkcje w marketingu. W Polsce w zakresie opakowań nastąpił znaczny postęp. Niestety, nie można powiedzieć tego o całym handlu. Często papier używany do pakowania żywności jest szary, sugerujący zabrudzenie lub pleśń, nadruki są nieczytelne i zamazane, a używany do pakowania papier rozpuszcza się pod wpływem wilgoci.

Opakowania muszą spełniać następujące funkcje: ochronę opakowanego produktu przed szkodliwym działaniem czynników zewnętrznych i ochrona środowiska przed szkodliwym oddziaływaniem opakowanego towaru, umożliwienie lub ułatwienie przemieszczania w czasie wytwarzania, magazynowania, transportu, sprzedaży i użytkowania produktu, informowanie o zawartości i ewentualnie o sposobie użytkowania produktu, stymulowanie sprzedaży przez zwracanie uwagi nabywców na istotne cechy produktu, np. na konstrukcję, formę, wielkość opakowanej jednostki, kształt, nadruk, barwę.¹

FINANSOWANIE INNOWACJI W POLSCE NA TLE KRAJÓW EUROPEJSKICH.

Marek Szajt

Politechnika Częstochowska, Polska

Patrząc na procesy dostosowawcze dotyczące akcesu Polski do Unii Europejskiej, trudno nie zwrócić uwagi na związane z nimi nowe wyzwania gospodarcze. Jednym z kluczowych, jest dostosowanie tworzonego w Polsce Narodowego Systemu Innowacji (NSI), do podobnych struktur istniejących w państwach Unii.

Jedną z najważniejszych kwestii, jest wartość oraz struktura nakładów na działalność badawczo – rozwojową. Dla zbadania aktywności danego kraju w tej dziedzinie, stosuje się często porównania wydatków w przeliczeniu na osobę według porównywalnych wartości nabywczych waluty.

Tabela 1. – Nakłady na B+R w krajach Unii Europejskiej i Polsce w roku 1999 (lub ostatnim możliwym)

	GERD**	GERD	GERD	BERD***	BERD	BERD
	Milion USD PPPs	Udział w UE*	Udział w PKB	Milion USD PPPs	Udział w UE*	Udział w PKB
1	2	3	4	5	6	7
Niemcy	43261	29,93%	2,29%	29313	32,28%	1,55%
Francja	27880	19,29%	2,18%	17289	19,04%	1,35%
Wielka Brytania	23557	16,30%	1,83%	15501	17,07%	1,21%
Włochy	13241	9,16%	1,05%	7120	7,84%	0,57%

¹ Urban S., Marketing ...op. cit., s. 103.

Tabela 1. – Nakłady na B+R w krajach Unii Europejskiej i Polsce w roku 1999 (lub ostatnim możliwym)

1	2	3	4	5	6	7
Rosja	8053,7	5,57%	0,93%			
Holandia	7378	5,10%	2,04%	4026	4,43%	1,11%
Szwecja	6845	4,74%	3,70%	5124	5,64%	2,77%
Hiszpania	6486	4,49%	0,90%	3342	3,68%	0,47%
Finlandia	3665	2,54%	3,11%	2539	2,80%	2,15%
Belgia	3476	2,40%	1,57%	2344	2,58%	1,06%
Austria	3249	2,25%	1,63%	1274	1,40%	0,83%
Dania	2792	1,93%	2,00%	1770	1,95%	1,26%
Polska	2160	1,49%	0,73%	896	0,99%	0,30%
Czechy	1769,9	1,22%	1,29%	1086	1,20%	0,81%
Irlandia	1080	0,75%	1,41%	792	0,87%	1,03%
Portugalia	946	0,65%	0,63%	213	0,23%	0,14%
Węgry	776,1	0,54%	0,68%	273	0,30%	0,26%
Grecja	698	0,48%	0,49%	161	0,18%	0,11%
Rumunia	591	0,41%	0,58%			
Słowacja	402,2	0,278%	0,68%			
Słowenia	334,7	0,23%	1,42%			
Unia Europejska	144554	100,00%	1,81%	90808	100,00%	1,15%

* Ze względu na wielkości pominięto Luksemburg

** Gross Domestic Expenditure on R&D

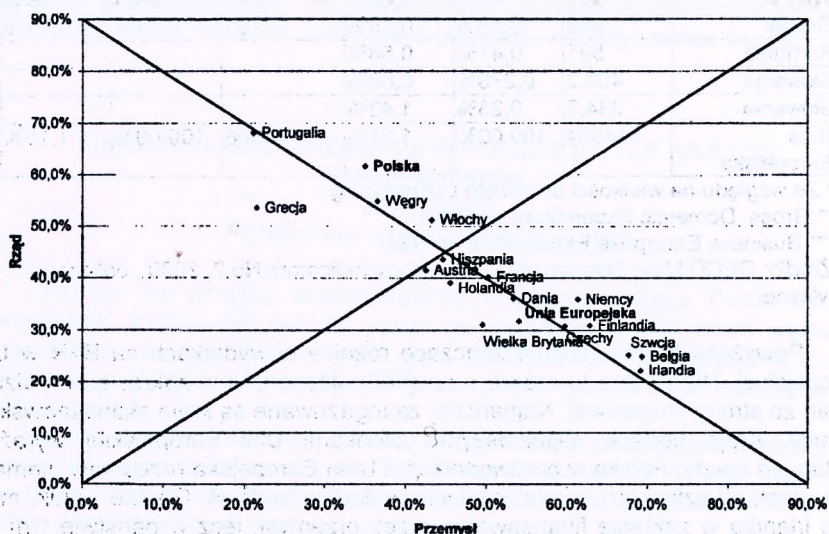
*** Business Enterprise Expenditure on R&D

Źródło: OECD Main Science and Technology Indicators, No.2, 2000, obliczenia własne.

Powyższa tabela ukazuje znaczące różnice w wydatkach na B+R w Unii Europejskiej. Nie można tu mówić o spójnej polityce Unii w zakresie aktywizacji badań ze strony finansowej. Najbardziej zaangażowane są kraje skandynawskie i Niemcy. Kraje będące najmłodszymi członkami Unii Europejskiej wyraźnie odstają od reszty. Polska w porównaniach z Unią Europejską przegrywa niemal z wszystkimi jej członkami w wielkościach nakładów na B+R. Gorsze wyniki mają tylko Irlandia w zakresie finansowania przez przemysł, lecz w państwie tym jak wspomniano ogromną rolę odgrywają inwestycje zagraniczne wyłączone z tego zestawienia. Rzeczywiście niższe wyniki mają jedynie Portugalia i Grecja, uważane powszechnie za kraje o charakterze typowo rolniczym.

Mimo to, nietrudno zauważyć różnice, jakie istnieją między Polską i większością państw Unii, nie tylko co do wysokości kwot przeznaczanych na działalność B+R, ale przede wszystkim jeśli chodzi o strukturę wydatków. Dla Unii Europejskiej finansowanie działalności innowacyjnej ze źródeł rządowych wynosi średnio 36%, podczas gdy dla Polski blisko 60%. Odwrotnie sytuacja ma się, jeśli spojrzymy na źródła prywatne. Wydatki na B+R na jednego mieszkańca w Unii Europejskiej osiągnęły w roku 1998 średni poziom 383,5\$ i stanowiło to wzrost w stosunku do roku 1992 o blisko 17%. Podobny wzrost (16,1%) charakteryzował kraje ODCE, które osiągają poziom tych wydatków w wysokości 470.1\$.

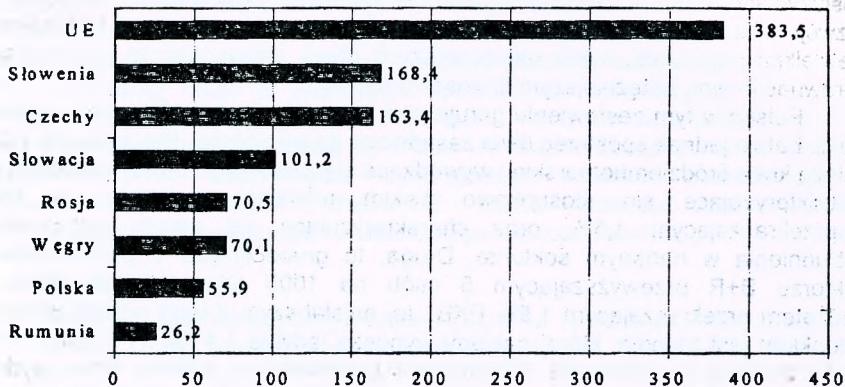
Hipotetyczny udział państw Europy Centralnej i Wschodniej w finansowaniu działalności B+R Unii jest niski, nawet w przypadku Rosji, jeśli weźmiemy pod uwagę potencjał tego kraju. Co się tyczy struktury finansowania działalności B+R najlepiej zilustruje ją rysunek 1. Pokazuje on, jak bardzo odległą jest struktura finansowania sektora B+R w Polsce w porównaniu z większością krajów Unii Europejskiej. Górny trójkąt rysunku zawiera kraje, w których największą rolę w finansowaniu B+R odgrywa rząd. W trójkącie tym znajduje się Polska, podczas, gdy większość krajów należących do Unii charakteryzuje się większymi nakładami ze strony przemysłu, bądź nakłady te są zrównoważone. Warto zauważyć również, iż kraje, w których udział rządu w finansowaniu B+R jest największy, to autsajdery z punktu widzenia wydatków przedstawionych wcześniej. Analogicznie kraje będące w czołówce charakteryzują się dużym udziałem prywatnego sektora przedsiębiorstw (przemysłu) w finansowaniu B+R.

Rys.1. Udział rządu i przemysłu prywatnego w finansowaniu wydatków na B+K (UE).

Źródło: OECD Main Science and Technology Indicators, No.2, 2000 Tabl. 17,19,s.22-23

Jeśli mówimy o wydatkach na B+R w stosunku do budżetu, z grupy państw Europy Centralnej i Wschodniej, jedynie Słowenia i Czechy mogą się równać z krajami Europejskimi. W pozostałych udział tych wydatków w stosunku do PKB jest dwu – trzykrotnie mniejszy od Unijnego.

Rys.2. Nakłady na działalność B+K według parytetu siły nabywczej 1998 na 1 mieszkańca

Źródło: Nauka i Technika 1999, GUS, Warszawa 2001, Tabl.1, s 80

Obok istniejących niekorzystnych cech gospodarki w dziedzinie tworzenia NSI trudna nie zauważyć pojawiających się pozytywów. W Polsce wzrost wydatków na B+R na osobę w ciągu lat 1994 – 1999 osiągnął poziom 42,6% i wyniósł w roku 1999 63,6\$. Jest to bardzo dynamiczny wzrost – najwyższy spośród państw aspirujących do członkostwa w Unii Europejskiej. W przedstawionych latach średnioroczny wzrost wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniósł dla Polski 7,4%, podczas gdy dla Czech 6,7% a dla Węgier jedynie 0,5%. Problem stanowi jednak wyraźnie niski punkt wyjścia polskiej gospodarki w roku 1993. Podobnie rzecz się ma, jeśli weźmiemy pod uwagę roczne tempo wzrostu GERD dla Polski wyniosło ono 11% w roku, 1998 podczas gdy dla Unii Europejskiej nie przekroczyło 3,5%.

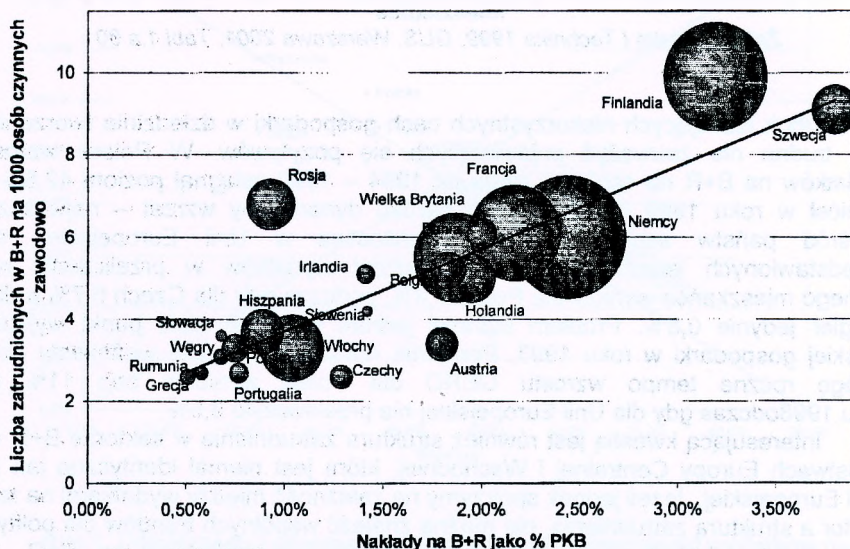
Interesującą kwestią jest również struktura zatrudnienia w sektorze B+R w państwach Europy Centralnej i Wschodniej, która jest niemal identyczna jak w Unii Europejskiej. Jeżeli jednak spojrzymy na zależność między wydatkami na ten sektor a strukturą zatrudnienia, nie można znaleźć wspólnych trendów dla polityk tych państw. Łatwo spostrzec zależność między nakładami na B+R, a zatrudnieniem w tym sektorze. Zależność ta ma charakter liniowy i jej wartość liczona współczynnikiem Pearsona liczy 0,917. Podobnie rzecz się ma, jeśli chodzi o stosunek liczby pracowników naukowo – badawczych do osób zatrudnionych w sektorze B+R. Jest on średnio równy 57% i jedynie w dwóch krajach – Irlandii i Holandii odbiega nieco od tych wartości.

Różnice w poziomie rozwoju sektora B+R w krajach Europy Centralnej i Wschodniej w porównaniu z Unią Europejską uwidaczniają się wyraźnie jeśli spojrzymy na nie całościowo, biorąc pod uwagę nie tylko udział w PKB, czy zatrudnienie, ale również wartość tych wydatków. Jeśli ktoś powie, że nie każde

państwo stać na ogromne wydatki związane z badaniami, jako odpowiedź może posłużyć stwierdzenie, że w takim razie nikt na nie nie będzie czekał w drodze do rozwoju ekonomicznego. Jeżeli dane państwo charakteryzuje się budżetem o niewielkim potencjale, mimo najszczerzej chęci, zazwyczaj nie jest w stanie dorównać innym, potężniejszym finansowo (rys.3).

Polska w tym zestawieniu góruje nad innymi krajami regionu za wyjątkiem Rosji. Łatwo jednak spostrzec dwie zasadnicze grupy państw. Pierwsza, do której należą kraje śródziemnomorskie i wywodzące się z dawnego bloku wschodniego, charakteryzujące się stosunkowo niskim udziałem wydatków w PKB, nieprzekraczającym 1,5%, oraz charakteryzujące się niskim wskaźnikiem zatrudnienia w nadanym sektorze. Druga, to grupa krajów o zatrudnieniu w sektorze B+R przewyższającym 5 osób na 1000 czynnych zawodowo, z budżetem przekraczającym 1,5% PKB. Jej najstarszym z tego punktu widzenia członkiem jest Irlandia, której nakłady wynoszą jedynie 1,41%. W drodze do tej grupy znajduje się Słowenia. Nietypowymi państwami są Austria, której wydatki są nieadekwatne do kadry badawczej i Rosja, w której występuje sytuacja

●GERD mln USD

Rys.3. GERD jako procent PKB i w mln USD. Zatrudnieni w sektorze B+K na 1000 osób czynnych zawodowo w 1999 r.

Źródło: Rocznik Statystyczny 2001, GUS, Warszawa 2001, Tabl.36(610) s.646

odrotna. Pozostaje jeszcze tworząca się grupa liderów – Szwecja i Finlandia, w których udział wydatków przekracza 3%, przy zatrudnieniu powyżej 9 os/1000 czynnych zawodowo.

Powyższe dane potwierdzają zarówno zaangażowanie Polski w tworzenie Narodowego Systemu Innowacji zgodnego z normami europejskimi, jak również

duże braki wynikające z zaległości powstałych z różnych przyczyn na przestrzeni lat ubiegłych. Polska nadal jest krajem, którego współkonkurowanie w zakresie tworzenia nowoczesnych technologii jest generalnie niemożliwe. Jedynie niektóre sektory gospodarki stanowią podporę naszego eksportu technologii i stanowią o wkładzie Polskiej nauki w budowanie społeczności innowacyjnej w Europie. Tendencje zapoczątkowane w latach 90-tych i kontynuowane przez wszystkie rządy powodują trwałe zbliżanie się Polski do krajów Europejskich w zakresie działalności B+R. Odpowiednie wykorzystanie środków pomocniczych i doświadczeń pochodzących z krajów UE i OECD może dać bardzo wyraźne efekty w postaci dynamicznego i prawidłowego rozwoju państwa.

Bibliografia:

1. Główny Urząd Statystyczny, Nauka i Technika 1999, GUS, Warszawa 2001
2. Główny Urząd Statystyczny, Rocznik Statystyczny 2001, GUS, Warszawa 2001
3. OECD, Main Science and Technology Indicators, No2, OECD Paris 2000